

”Jag gillar att skrika kollektivt”

Susanne Fransson är förskolläraren som blev en av landets främsta experter på arbetsrätt. Hon har en tydlig uppfattning om villkoren på arbetsmarknaden.– De anställda har för lite inflytande på sina arbetsplatser. Men det är inte lagstiftningen som är problemet, utan rädslan för vad som händer den som kritiserar sin arbetsgivare.

Susanne Fransson har förmiddagen fri i Stockholm innan hon ska gå på ett möte. Hon ställer gärna upp på att bli fotograferad ute, då kan hon få visa upp sin supporterhalsduk för Frölunda.

– Jag gillar det där kollektiva i att se på en match tillsammans med alla andra. Som när Frölunda skjuter pucken i mål och alla reser sig upp och skriker av glädje.

Under fotbollssäsongen är det Gais som gäller, det mest proletära och genuina av Göteborgslagen, enligt Susanne Fransson.

– Matchen på nya Ullevi när Gais slog IFK med 1-0 glömmar jag aldrig. Den signerade bollen som de sköt upp på läktaren bland 30 000 åskådare fångade jag och den har jag kvar.

Intresset för det kollektiva genomsyrar Susanne Franssons liv, både privat och i yrket. Inriktningen mot arbetsrätten valde hon redan under juridikstudierna, hennes exjobb handlade om kollektiv reglering av tidsbegränsade anställningar.

Först utbildade hon sig till förskollärare.

– En kusin var det och det var det finaste dittills i familjen. Men efter tio år ville jag vidare.

Eftersom hon hade hoppat av efter ett år i gymnasiet fick vägen till juristutbildningen gå via komvux och högskoleprovet.

Efter sin juristexamen har Susanne Fransson arbetat som lärare i juridik och som forskare. Nu är hon anställd på Göteborgs universitet, på institutionen för socialt arbete, och undervisar där på halvtid.

Sin andra halvtid ägnar hon åt forskning och åt alla sina andra åtaganden. Hon sitter i styrelsen för stiftelsen för Göteborgs kvinnofolkhögskola, hon sitter i tankesmedjan Arena idés vetenskapliga råd och hon medverkar i flera nätverk. Hon anordnar också konferenser, gärna tillsammans med sin man Eberhard Stüber, som också är jurist och lärare vid universitetet.

– Det är roligt och spännande att samarbeta med andra. Man tvingas att förklara sig.

Susanne Fransson doktorsavhandling handlade om lönediskriminering. Hon har sedan forskat om kvinnors och mäns strejker, om förhandlingsstrategier på den svenska arbetsmarknaden och nu senast om gränserna för anställdas kritikrätt. Boken med titeln ”Yttrandefrihet och whistleblowing” är ett resultat av ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt tillsammans med en organisationsforskare. Men här fungerade det inte att skriva ihop, utan hon skrev boken själv.

Boken, liksom det mesta som Susanne Fransson ägnar sig åt, är ett försök att påverka så att anställda får mer inflytande och demokratin på arbetsplatserna ökar. Ett exempel på det motsatta är hur Lex Sarah har utvecklats, anser hon.

Från början var reglerna ett svar på äldres och funktionshindrades behov av ett slags skyddsänglar. Personalen skulle ha en vakande blick och de som slog larm skulle ha ett personligt skydd. När lagen ändrades 2011 blev den ett inslag i ett kvalitetssäkringssystem, personalen fick en rapporteringsskyldighet som en del av sina anställningsavtal.

– Även det syftet kan naturligtvis vara gott, men det ger inte de anställda mer delaktighet.

Susanne Fransson befarar att något liknande skulle kunna hända om utredningsförslaget Stärkt skydd för visselblåsare förverkligas.

– Om ett system med larmkanaler byggs upp, så kan kritiken bli innesluten i dem och inte nå ut. Dessutom finns det redan ett fungerande system genom de fackliga organisationerna och skyddsombuden.

Det är inte mer lagstiftning som behövs. Problemet är bristen på makt och inflytande för de anställda, tycker Susanne Fransson.

– Offentliganställda har redan ett starkt skydd för sin yttrandefrihet i grundlagen. Privatanställda har också ett starkt skydd genom AD:s praxis. Domstolen har slagit fast att kritikrätten är viktig för demokratin på arbetsplatsen.

Dagen efter att vi träffas fyller hon år. Vad hon ska få i present vet hon inte, men middagsmenyn är hon säker på:

– Det blir älgfärsbiffar och rådjurssadel.

Älgen kan Susanne Fransson själv ha skjutit, hon har skjutit fyra älgar de senaste fem åren. Hon började jaga i samma lag som sin pappa några år tidigare.

– Jakten är ett sätt att återvända till mina rötter i Småland. Att sitta still i ösregn är inte alltid kul, men jag tycker om att vara utomhus i naturen. Och så gillar jag det gemensamma arbetet och att vara en del i ett jaktlag.

Hon har inte haft svårt att bli accepterad i laget, det handlar om att våga skjuta och göra det bra.

– Det är likadant som inom akademien, man måste prestera och man måste göra det bra.

Susanne Fransson har gett sig i kast med ett nytt forskningsområde: skolan. Hon ska tillsammans med en pedagog undersöka hur och om undervisningsväsendet har påverkats av de alltfler lagreglerna. ”Rätt och fel i skolans värld” heter projektet.

Det nya projektet innebär inte att hon släpper några av sina områden inom arbetsrätten. Just nu håller hon och hennes man på att uppdatera kommentaren till diskrimineringslagen som de skrev 2010. Därefter väntar arbetet med två antologier. Den ena handlar om makt och inflytande i arbetslivet och den andra är ett nordiskt projekt om diskrimineringslagstiftning.

Lägger du hela tiden till nya områden att forska och skriva om?

– Nja, ett område som jag faktiskt har släppt är anställningsskyddet vid företagsöverlåtelser. Men nya intressanta projekt har jag svårt att tacka nej till.

Faktaruta: Susanne Fransson

Gör: Forskare på halvtid, lärare på halvtid på Göteborgs universitet.

Ålder: 59 år.

Bor: Stort hus i Göteborg och lägenhet i Stockholmsförorten Örnberg.

Familj: Gift med Eberhard Stüber, tre vuxna söner och fem barnbarn.

Utanför universitetet: Kvinnofolkshögskolan, Arena Idé, nätverk för jämställda löner och för makt och inflytande i arbetslivet.

Fritiden: Jagar älg i Småland. Vandrar gärna, spelar tennis och går på gym. Ser Gais fotbollsmatcher och Frölundas ishockeymatcher. Tycker om att gå på teater, dans, opera.

Faktaruta: Stärkt skydd för visselblåsare

Utredningen lämnade sitt förslag förra våren och remissvaren håller på att sammanställas.

Enligt regeringens propositionsförteckning ska ett lagförslag komma i